

Zaak C-62/14 Gauweiler e.a. (OMT). (ECLI:EU:C:2015:400).

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 16 juni 2015.

Peter Gauweiler en anderen tegen Deutscher Bundestag.

Verzoek om een prejudiciële beslissing: Bundesverfassungsgericht - Duitsland.

Prejudiciële verwijzing - Economisch en monetair beleid - Besluiten van de Raad van bestuur van de Europese Centrale Bank (ECB) betreffende een aantal technische kenmerken van de rechtstreekse monetaire transacties van het Eurosysteem in de secundaire markten voor staatsobligaties - Artikelen 119 VWEU en 127 VWEU - Taken van de ECB en van het Europees Stelsel van centrale banken - Transmissiemechanisme van het monetair beleid - Handhaving van de prijsstabiliteit - Evenredigheid - Artikel 123 VWEU - Verbod van monetaire financiering van de lidstaten van de eurozone.

Het besluit van de Europese Centrale Bank ('ECB') tot vaststelling van een aantal technische kenmerken van rechtstreekse monetaire transacties (ook wel Outright Monetary Transactions, 'OMT') valt binnen het mandaat van monetair beleid van de ECB, en is niet in strijd met het verbod op monetaire financiering van artikel 123 VWEU. Dat heeft het Hof van Justitie bepaald in antwoord op de eerste prejudiciële verwijzing ooit van het Bundesverfassungsgericht (BVerfG), waarin de Duitse constitutionele rechter vraagtekens had gezet bij de verenigbaarheid van de maatregel met de Verdragen en de Duitse Grundgesetz.

Op 6 september 2012 gaf de ECB een persbericht vrij, waarin het aankondigde om zo nodig staatsobligaties op de secundaire markt op te kopen van Eurolidstaten die te lijden hadden onder onredelijk hoge rentetarieven. Dit zou gebeuren zonder vooraf gestelde limiet, en onder bepaalde voorwaarden, zoals deelname van de betreffende staat aan een programma van het Europees Stabiliteitsmechanisme. De hoge rentes waren ontstaan als gevolg van de Eurocrisis, en het gebrek aan vertrouwen van de markten in de stabiliteit van de euro. Hierdoor kon de ECB niet via de gebruikelijke kanalen haar monetaire beleid voeren, gericht op het bewaken van prijsstabiliteit. Met de aankondiging van de maatregel hoopte de ECB de markten te kalmeren en zo de rente op staatsobligaties naar beneden te brengen. Zo probeerde zij de transmissie van haar monetair beleid te herstellen.

Het Hof van Justitie geeft uitleg over het juridisch heldere, maar in de praktijk kunstmatige onderscheid tussen monetair beleid en economisch beleid. Om te bepalen of het OMT-besluit onder monetair beleid valt, kijkt het Hof naar het doel van de aangekondigde maatregel, en de middelen die het daartoe inzet. Het doel van de maatregel, redeneert het Hof, is het herstellen van de monetaire transmissie in de getroffen landen, en het bewaken van de gemeenschappelijkheid van het monetaire beleid. Dit valt binnen het hoofddoel van het bewaken van prijsstabiliteit zoals omschreven in artikel 127 VWEU. Dat de bestreden maatregel eventueel ook bijdraagt aan de stabiliteit van de eurozone, en daarmee gevolgen heeft voor het economische beleid, doet daar niet aan af (zie naar analogie het arrest C-370/12 *Pringle*, ECLI:EU:C:2012:756).

Vervolgens oordeelt het Hof dat de maatregel ook evenredig is aan het beoogde doel. Daarbij overweegt het Hof dat de ECB, vanwege de technische en complexe afwegingen die zij maakt, over een "ruime beoordelingsbevoegdheid" beschikt. Het rechterlijke toezicht mag dan ook marginaal genoemd worden. Het Hof toetst met name of procedurele waarborgen in acht zijn genomen, en of het besluit toereikend is gemotiveerd. Hieruit blijkt niet dat de ECB een "kennelijk onjuiste beoordeling" heeft gemaakt.

Het besluit is volgens het Hof ook niet in strijd met het verbod op monetaire financiering, zoals opgenomen in artikel 123 lid 1 VWEU. Dit artikel verbiedt de ECB om overheden krediet te verlenen, of rechtstreeks staatsobligaties op te kopen. Het kopen van staatsobligaties op de secundaire markt is evenwel niet verboden, en is zelfs expliciet toegestaan in artikel 18 lid 1 van het protocol betreffende het ESCB en de ECB. Om te toetsen of hiermee het verbod op monetaire financiering wordt omzeild, kijkt het Hof naar het doel van het verbod: lidstaten aan te zetten tot een gezond begrotingsbeleid. Het ECB moet bij het doen van aankopen op de secundaire markt dus zorgen dat er voldoende garanties hiertoe zijn, om het verbod van artikel 123 niet te omzeilen. Dat is in casu het geval geweest, oordeelt het Hof.

De bezwaren van het BVerfG zijn hiermee stellig ontkracht, maar het is uiteindelijk aan de verwijzende rechter om een eindoordeel te vellen in het nationale geschil dat in lijn is met het arrest van het Hof. Dit belooft nog een lastige klus te worden voor de rechters in Karlsruhe, die zeer stellig waren in hun verwijzingsuitspraak. In ieder geval is de boodschap van het Hof een geruststellende voor het ECB. Het OMT-programma is weliswaar tot op heden niet uitgevoerd, maar met de recente lancering van het grootschalige kwantitatieve verruimingsprogramma ('Quantitative Easing') en het voortduren van de Griekse schuldencrisis is duidelijkheid over het monetaire mandaat van de ECB een welkome boodschap voor centrale banken, overheden en markten.